

Sociálně-právní ochrana dětí. OSPOD.

JUDr. Radovan Malachta
Základy práva pro MŠ
podzim 2023

Ochrana dítěte

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- zásah státu do rodiny, která nezajišťuje nejlepší zájem dítěte či blaho/prospěch dítěte

(2) Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

- základem by měla být preventivní činnost, příp. náprava
- dítě = nezletilá osoba
- přední hledisko: zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči

Kdo koho upozorňuje?

- § 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí
- **každý** – právo upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče
- **každý** – právo upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti
 - může být relevantní pro pedagogy MŠ
- **dítě** – může požádat OSPOD, ale i školy a školská zařízení o pomoc – a to i bez vědomí rodičů či odpovědných osob za výchovu (§ 8 zákona), možnost požádání **rodičů** (§ 9)

OSPOD

- **správní orgány – výkon státní správy** (veřejné právo, správní řád)
 - a) krajské úřady,
 - b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
 - c) obecní úřady a újezdní úřady;
 - d) ministerstvo (= MPSV)
 - e) Úřad (= Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí)
 - f) Úřad práce České republiky
- **zajišťují dále:** obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro SPOD, pověřené osoby (fyzické, právnické) MPSV

SPOD se zaměřuje na:

- nezletilé, plně nesprávné děti na území ČR
- výčet (demonstrativní) v § 6 zákona o SPOD – například:
 - děti, jejichž rodiče: zemřeli / neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti / nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti
 - děti svěřené do výchovy jiné osoby a tato osoba neplní povinnosti z toho vyplývající
 - děti, které vedou zahálčivý/nemravný život (zanedbávají školní docházku, požívají alkohol či návykové látky, prostituce, spáchaly trestný čin či čin, který by byl trestným činem, ...)
 - děti, které opakovaně utíkají od rodičů / osob odpovědných za výchovu
 - děti, na kterých byl spáchán trestný čin
 - děti opakovaně umísťované do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti
 - děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči či osobami odpovědných za výchovu
 - děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty

Opatření sociálně-právní ochrany

- preventivní činnost OSPOD (§ 10)
 - vyhledávání dětí uvedené na předchozím slide
 - působí na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti
 - projednávají s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte
 - projednávají s dítětem nedostatky v jeho chování
 - sledování, zda je zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující
 - sledování nepříznivých vlivů působících na děti a zjišťování příčin jejich vzniku, činí opatření k omezení působení těchto vlivů
 - pravidelné vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny
 - zpracovává individuální plán ochrany dítěte – překrývá s poradenskou činností
 - pořádání **případových konferencí** pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí – **přizváni jsou mj. zástupci škol a školských zařízení** (dále i § 14)
 -

§ 10/4 zákona o SPOD

- školy a školská zařízení (mj.) – povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené o 2 slide dříve (§ 6 zákona), a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví

Opatření sociálně-právní ochrany II

– poradenská činnost OSPOD (§ 11)

- pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené
- pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy
- poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc
- poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti
- zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc
- ...

Opatření sociálně-právní ochrany III

- výchovná opatření (§ 13) + § 924 občanského zákoníku!
- rozhoduje OSPOD (obecní úřad s rozšířenou působností), pokud tak neučiní, tak soud (ruší orgán, který rozhodl)
 1. Napomenutí (dítěte, rodiče, pečující osoby)
 2. Dohled nad dítětem
 - provádí za součinnosti školy/OSPOD/dalších institucí
 3. Uložení omezení bránící škodlivým vlivům na jeho výchovu, zejména zákazem určitých činností – dítěti, rodiči, pečující osobě
 4. Uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem (jen v zákoně SPOD)

Opatření sociálně-právní ochrany IV

- dočasné odejmutí dítěte z péče (§ 13a)
 - výchovná opatření nevedou k nápravě a vyžaduje to zájem dítěte
 - není možné zajistit dítěti potřebnou ochranu a pomoc jiným výchovným opatřením nebo opatřením SPO a zároveň není možné zajistit péči o dítě náhradní rodinnou péčí
 - rozhoduje soud – max. na 3 měsíce (středisko výchovné péče/zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc/zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením), výjimečné prodloužení na 6 měsíců

Opatření sociálně-právní ochrany V

- návrh soudu (§ 14) – jen příklady, ne vše
 - rozhodnutí, zda je potřeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte
 - omezení/zbavení rodičovské odpovědnosti či pozastavení jejího výkonu
 - nařízení/prodloužení/zrušení ústavní výchovy
 - svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení
 - svěřením dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
 - nařízení výchovného opatření
 - zrušení pěstounské péče
 - odvolání poručníka
 - na vydání **předběžného opatření** (obecní úřad s rozšířenou působností, § 16) – zákon o zvláštních řízeních soudních – povinný návrh a fakultativní – velmi krátké lhůty, ve kterých soud rozhoduje (do 24 hodin/do 48 hodin)

Ochranná opatření

- dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
 - Viz jiná přednáška

Školy a školská zařízení

- viz předchozí slide
 - upozorňují OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti
 - povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené § 6 zákona, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví
- dále:
 - OSPOD spolupracuje se školami (§ 32)
 - Komise pro SPOD (zvláštní orgán obce) – může přizvat zástupce školy k jednání (§ 38/5 c)
 - Poradní sbor (krajské úřady) – tvoří i zástupci škol (§ 38a/3)
 - zvláštní pravidla pro školská zařízení pro výkon ústavní výchovy (§ 42aa)
 - povinnost sdělit příslušné údaje (§ 53) – pokud nesdělíte – **přestupek** (§59b) – pokuta až 50 000 Kč, stejně tak při neoznámení skutečnosti, když se dozvíte o situaci dítěte podléhající tomuto zákonu (§ 59c)